

OBLETNICE

ANNIVERSARI

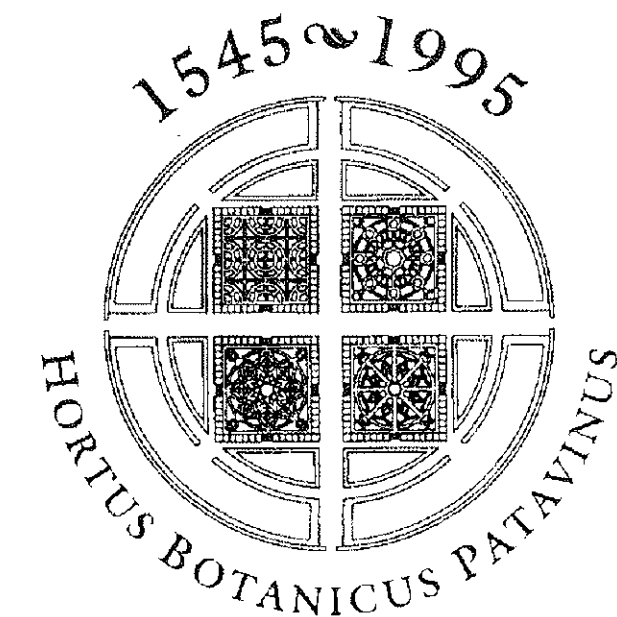
ANNIVERSARIES

Mitja Kaligarič

OB 450-LETNICI BOTANIČNEGA VRTA V
PADOVI

Le kakih 150 kilometrov od Kopra, v Padovi, so letos obhajali 450-letnico botaničnega vrta. Častitljiva obletnica, saj gre tudi za najstarejši botanični vrt v Italiji, enega najstarejših v Evropi oziroma najstarejši univerzitetni botanični vrt na svetu. Ob tem nas mora presuniti tudi starost padovanske univerze, saj je bila ustanovljena v daljnem letu 1221. Na njej so študirali in poučevali ljudje, kot Nikolaj Kopernik in Galileo Galilei; dokaz, da je bila univerza vselej navzven odprta, so tudi rektorji, ki so bili tujci, med njimi Marko Grbec, Slovenec. Upodobljen je na stropu dvorane v najstarejšem krilu univerze. O prisotnosti naših krajev na padovanski univerzi pričajo tudi številni grbi (študentov in dobrotnikov) v glavni dvorani univerze. Natanko pred štiri sto leti je začela "delovati" na univerzi prva javna secirnica (Theatrum anatomicum), kjer so študenje prvič lahko z galerije opazovali sekcije in tako pridobivali znanje na povsem nov način. Težko se zživimo v takratno miselnost in si predstavljamo revolucionarnost teh dogodkov, pomen "anatomskega gledališča" pa je bil daljnosežen za razvoj znanstvene misli na takratni univerzi in v družbi nasploh: naravoslovna znanost je postajala neodvisna od filozofije, razvijala je metode opazovanja, eksperimenta, narava je spet postajala predmet preučevanja, brez poprejšnjih dogem in tabujev.

Botanični vrt v Padovi, ki ga je leta 1545 ustanovil senat Beneške republike, je nastal pravzaprav iz praktičnih potreb. Vživeti se moramo v takratni čas, ko so znanje o rastlinah in rastline same gojili predvsem v samostanih. To znanje je bilo strogo vezano na uporabnost rastlin, na medicino. Samostanski vrtovi niso bili dostopni vsakomur, še manj pa znanje o uporabnosti rastlin, ki so ga menihi, v Padovi predvsem benediktinci, gojili in izpopolnjevali. Obstajale so knjige, ročno barvani bakrorezi, na katerih so bile upodobljene zdravilne rastline. Ker pa so prepisovalci in prisovalci novejših izvodov pustili prosto pot domišljiji in po svojih predstavah upodabljali rastline, te niso bile več podobne dejanskim rastlinam v naravi: strupenim rastlinam so natakali rozičke, glede na njihovo uporabnost za določen človeški organ so jim oblikovali korenine in liste... Veter renesanse je potegnil tudi skozi to miselnost; jadra pa mu

je dala univerza. Študenti medicine in meščani so se zeleli dokopati do znanja o rastlinah in njihovi uporabnosti. Ko je že začelo prihajati do usodnih napak pri njihovem prepoznavanju zaradi zamenjave z drugimi, strupenimi rastlinami, so zasadili javni vrt, v katerem bi si vsakdo lahko ogledal zasajene rastline in se prepričal o njihovi pravi identiteti. Seveda so nekateri izrabljali javni vrt enostavno zato, da so rastline, ki so jih potrebovali za lajšanje svojih zdravstvenih težav, ponoči pulili in trgali. Zato so morali v botaničnem vrtu postaviti stražo, ki je čuvala vrt podnevi in ponoči. Tako je bil prvi skrbnik (kurator) botaničnega vrta neki Luigi Squallermo, imenovan Anguillara, ki je že na začetku zasadil 1800 vrst rastlin. Iz omenjenega vzroka je dal botanični vrt ograditi z okroglim zidom, ki je ohranjen še danes.

Botanični vrt, ki leži v samem središču Padove, nekaj sto metrov od bazilike sv. Antona, je zasnovan v obliki kroga. Najstarejši del je centralni del, za zidom pa se je vrt kasneje razširil. Zaradi izredno razvejenih, danes bi rekli "poslovnih" stikov Beneške republike širom po svetu, je prihajalo v botanični vrt vse več eksotov, dreves, ki jim je pomenila Padova prvo evropsko postojanko. Po t.i. aklimatizaciji so takšne rastline množili za nadaljnjo uporabo po Italiji in Evropi.

Botanični vrt, ki je izšel iz popolne aplikativne funkcije, se je razvijal, kot se je razvijala botanična stroka:

skozi dobo spoznavanja novih rastlinskih vrst, njihovega gojenja v naših klimatih pa vse do tega stoletja, ko čistiljivi vrt služi didaktičnim namenom, in do najnovjšega časa, ko služi raziskavam o ohranitvi redkih in ogroženih vrst v naravi. Takšno gojenje vrst, ki so v naravi skrajno redke in pred izumrtjem, imenujemo gojenje "in situ"; služi pa kasnejši reintrodukciji (ponovnemu nasajanju in sajenju) v naravi.

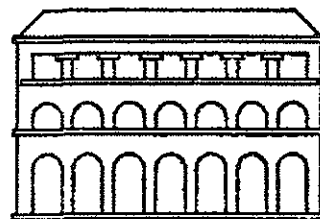
Ker je botanični vrt uklešččen v zgodovinsko mestno jedro, se seveda ni mogel kasneje poljubno širiti. Tako je pravzaprav danes eden najbolj znanih botaničnih vrtov na svetu prav gotovo najmanjši med njimi. Rastline so urejene delno še vedno po uporabni vrednosti (zdravilne, dišavnice, začimbnice), delno pa po rastlinskem sistemu. Grede so majhne, miniature pa je razarj, miniaturni so bazenčki za vodne rastline, gimovnice pa je potrebno obrezovati na minimalno velikost, saj je prostor dragocen. Najdemo tudi oddelek za mesojede rastline, rastlinjak za tropske rastline, kot so orhideje, ananasovke ipd., majhen praprotraj itd. Njegova posebnost so stara drevesa, pod katerimi so posedali tudi veliki možje zgodovine. Botanik in pesnik J. W. Goethe je v senci palme, ki jo še danes imenujejo Goethejeva palma (in je v dobri kondiciji), pisal svoje *Metamorfoze*.

Botanični vrt v Padovi je v štiristopetdesetih letih obstoja preživljal težke čase. Od kraje zdravilnih rastlin v nasadih na samem začetku do podiranja čistiljivih eksotičnih dreves za kurjavo, kadar sta bila mrz in stiska za časa vojn največja, ter do današnjega dne, ko morajo vrtnarji zjutraj najprej pobirati injekcijske igle in druge odpadke odvisnikov, ki se zatekajo v nočno samotno botaničnega vrta. Hortus Botanicus Patavinus bo pač v takem stilu stopil v novo tisočletje, vselej aktualen, sredi življenjskega utripa študentov in meščanov, podrejen njihovi miselnosti in novim vetrovom, ki jih je prinašal čas. Toda čeprav se je pred leti posušila zadnja rastlina, ki je ostala od prvotne zasaditve iz petnajstega stoletja - bila je konopljika (*Vitex agnus-castus*), ki v naravi sicer nikoli ne doseže takšne starosti - botanični vrt ni izgubil svojega renesančnega duha in svoje patine.

Jakov Dulčić

CROATIAN MARINE FISHERIES ON THE THRESHOLD OF THE 21st CENTURY

This year we are celebrating two jubilees, the 1000th anniversary of fisheries in Croatia and the 65th anniversary of the foundation of the Institute of Oceanography and Fisheries in Split. In honour of these occasions, the Symposium entitled: "Croatian Marine Fisheries on the

threshold of the 21st Century" was organized in Split, Croatia, from 16th to 18th October 1995. The topics of the Symposium were:

- Long-term changes of physical, chemical and biological properties of the Adriatic Sea
- Fisheries development and management:
 - * Pelagic resources
 - * Demersal resources
 - * Coastal resources
- Management and Fisheries Law
- Mariculture and the Environment
- Fishery economy
- International cooperation.

These topics provided the scientists from Croatia and foreign countries an opportunity to discuss the problems of national fisheries in the light of the problems common to the Mediterranean fisheries.

The Institute of Oceanography and Fisheries in Split was founded on the initiative of the Croatian Academy of Science in 1930 as the Biological Oceanographic Institute. The first director was the Norwegian scientist Hjalmar Broch. In the pre-second world war period, the Institute's activities covered mainly the studies of productivity of the coastal sea surrounding Split. Fishery-biology studies of the pelagic and benthic fish also began at that time. These studies provided basic information on the principal links in the marine food chains. The approach to the research had an ecological character, considering the Adriatic as a complex ecosystem in which biotic and abiotic elements make an entity. In the post-second world war period the field of research was broadened, and new disciplines, such as sea water dynamics, geology, ichthyoplankton, bacterioplankton, phytobenthos and biochemistry were included. Fishery investigations included also fishing techniques, statistics and fishery economy. The scope of these studies was to establish the productive potential of the Adriatic Sea at different trophic levels. For the past 15 years, scientific activities of the Institute have been intensified, particularly as far as physical oceanography is concerned. At the same time, different aspects of Man's impact on the sea and its life have been included in the research.

The research work is now carried out by five laboratories covering the areas of marine physics, marine chemistry, marine biology, ichthyology and fisheries, and mariculture. The marine physics laboratory carries out the research on various aspects of the sea water dynamics: currents, waves, and water-mass movements.